

ВІДГУК

на дисертаційне дослідження У Сюань «Підготовка майбутніх магістрів музичного мистецтва до формування вокальної культури школярів засобами технології партисипікації», подане на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 014 Середня освіта (Музичне мистецтво)

Актуальність теми дослідження та її наукова затребуваність.

Актуальність звернення У Сюань до обраної проблеми на рівні дисертаційного дослідження є незаперечною. Оскільки необхідність наукового переосмислення й оновлення змісту професійної мистецької освіти у контексті сучасної освітньої парадигми, пов'язана, перш за все, з більш широким баченням мети і завдань підготовки сучасного фахівця-музиканта й зокрема, магістра музичного мистецтва та забезпечення його підготовленості до інноваційних перетворень у багатоаспектній музично-педагогічній діяльності. Тож, абсолютно справедливим є твердження здобувача про те, що мистецько-освітня галузь наразі має збагачуватися новими міждисциплінарними та художньо-інтеграційними технологіями й зокрема, технологією партисипікації, як сучасної інноваційної музично-методичної стратегії, котра уможливорює якісний рівень підготовки магістрів музичного мистецтва до формування вокальної культури школярів.

Доцільність досліджуваної проблеми визначаються й тим, що майбутня практична діяльність випускників магістратури відбувається зі співаками різного віку й рівня підготовленості, в той час, як методика навчання вокалу початківців не викладається на рівні основного компоненту їхньої освітньо-професійної програми. *Своєчасність* наукових розвідок із обраної проблеми поглиблюється, як справедливо стверджує У Сюань, й низкою вкорінених в системі музично-педагогічної підготовки суперечностей (між нагальною потребою у формуванні вокальної культури школярів та недостатнім методичним забезпеченням цього процесу; між ефективністю застосування партисипативної технології в різних формах музичного навчання та невизначеністю методології й методики її застосування під час

підготовки магістрантів до формування вокальної культури школярів; між очевидною потребою підготовленості майбутніх магістрів музичного мистецтва до формування вокальної культури школярів засобами технології партисипації та відсутністю науково обґрунтованої системи оцінювання наявності в них згаданої фахової якості), котрі підтверджують, що дослідження теоретичних основ та розробка методичного забезпечення задля підвищення рівня підготовленості майбутніх магістрів музичного мистецтва до формування вокальної культури школярів засобами технології партисипації є дійсно на часі.

Ступінь обґрунтованості наукових положень і висновків дослідження
їх достовірність та повнота викладу в опублікованих працях

Детальне вивчення дисертаційного дослідження У Сюань дає підстави стверджувати, що основні наукові положення щодо феноменології досліджуваної фахової якості, особливостей її прояву в музично-педагогічній діяльності, визначення сутності й структури підготовленості майбутніх магістрів музичного мистецтва до формування вокальної культури школярів та виявлення критеріїв й показників оцінювання її рівня у студентів магістратури, а також визначення наукових, підходів принципів, педагогічних умов та методичного забезпечення підготовки випускників освітнього рівня «магістр» до формування вокальної культури школярів засобами технології партисипації, викладено логічно і переконливо; висновки та рекомендації щодо ефективності впровадження запропонованої авторського методичного забезпечення у процес фахової підготовки майбутніх магістрів-музикантів, ґрунтуються на результатах власних досліджень здобувача.

Обраний ракурс розгляду проблеми, де об'єктом дослідження стала фахова підготовка майбутніх магістрів музичного мистецтва, а предметом – методичне забезпечення цієї підготовки саме до формування вокальної

культури школярів засобами технології партисипації, зумовив формулювання мети дослідження. Дослідницький пошук дисертанта було сконцентровано на теоретичній розробці та експериментальній перевірці методичного забезпечення цього процесу, а реалізація поставленої мети здійснювалась за рахунок послідовного розв'язання висунутих здобувачем завдань, результатом чого стало підтвердження ефективності запропонованого автором методичного доробку, котрий забезпечив її досягнення.

Обґрунтованість та достовірність наукових положень і висновків рецензованої дисертації забезпечено вагомим теоретико-методологічним підґрунтям. Зокрема, як виваженим доведенням за допомогою казуально-функціонального аналізу генералізованої ролі партисипативного підходу, що підтримувався іншими конкретно-науковими підходами (культурологічний, акмеологічний, художньо-комунікативний, організаційно-інноваційний), так і підтвердженою у процесі дослідження доцільністю співвідношення вокальної підготовки та технології партисипації як ефективного педагогічного ресурсу у підготовці майбутніх магістрів до формування вокальної культури школярів.

Прискіпливе вивчення дослідником наукового доробку вітчизняних і зарубіжних науковців з обраної проблематики дозволило йому скоректувати напрям наукових розвідок, коректно побудувати структуру дослідження та спрогнозувати наукові результати дослідницького пошуку, які відображено у 10 одноосібних публікаціях, 3 з яких представлено у фахових виданнях України, 1 – у зарубіжному науковому періодичному журналі, 6 статей апробаційного характеру.

На особливу увагу, на наш погляд, заслуговує, перш за все, ґрунтовність представленого в *науковій новизні* науково-методичного доробку дисертанта, підтвердженого як основними положеннями дисертації, так і її змістом в цілому й описано автором у переліку здобутків, що отримано *вперше* та у позиції, де *уточнено* ключові поняття дослідження й партисипативні технології, використовувані у музично-освітньому процесі;

по-друге, цінним є глибинне розуміння та опора дисертанта під час наукових розвідок на основні положення особливо затребуваної у контексті сучасної парадигми мистецької освіти текто-партисипативної моделі (О.Реброва), що стимулює мотивацію на фахове зростання фахівців-музикантів на тлі активізації здатності до полісуб'єктної комунікативної співтворчості й яка сьогодні стала альтернативою авторитарній системі управління освітнім процесом; по третє, достатньо висока активність в апробації матеріалів на науково-практичних конференціях різного рівня.

Основні положення дисертації, подані у теоретичних висновках та експериментальних результатах безумовно складають *практичну цінність* дисертаційної роботи У Сюань й можуть бути використаними для удосконалення фахової підготовки майбутніх магістрів музичного мистецтва у закладах вищої освіти як України, так і Китаю.

Вірогідність і достовірність результатів дослідження підтверджено обґрунтованістю вихідних теоретико-методологічних положень, цілісністю та системністю їхнього аналізу, застосуванням під час наукового пошуку різнорівневих підходів, принципів, технік, котрі сприяли отриманню адекватних результатів дослідження.

Рекомендації стосовно використання результатів і висновків дисертації

З огляду на зміст і висновки дисертаційної роботи, достатню апробацію та досить ефективно впровадження результатів дослідження в освітній процес факультетів мистецтв вітчизняних ЗВО, вважаємо, що матеріали дисертації дійсно здатні слугувати підґрунтям для оновлення змісту підготовки здобувачів освітнього рівня «магістр», а запропонований дисертантом систематизований за техніками методичний інструментарій може запроваджуватися й в інших видах виконавсько-методичної підготовки з метою удосконалення фахової підготовки майбутніх магістрів музичного мистецтва в цілому на сучасному, інноваційно-творчому рівні, а також під час підвищення кваліфікації вчителів-практиків.

Зміст дисертації, її завершеність і оформлення

Маємо засвідчити, що науково-понятійний апарат дисертації визначено відповідно до обраної теми, чітко і коректно окреслено об'єкт і предмет дослідження, а мета і завдання погоджено зі структурою та висновками дослідження.

Структура роботи зумовлена логікою дослідження й складається зі вступу, трьох розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (285 найменувань, з них 50 іноземними мовами) та додатків. Повний обсяг дисертації – 296 сторінок, основний зміст викладено на 195 сторінках.

У *вступі* обґрунтовано актуальність обраної теми дослідження; сформульовано мету й завдання; окреслено об'єкт, предмет, теоретико-методологічну основу та методи наукового пошуку; схарактеризовано джерельну базу; аргументовано наукову новизну й практичне значення одержаних результатів; відображено відомості про апробацію та впровадження основних положень дослідження.

Розділ 1. присвячено визначенню теоретичних основ проблеми підготовки магістрів музичного мистецтва, де дисертант, з позицій існуючого наукового дискурсу, розкрив феномен вокальної культури в культурологічній, вокально-педагогічній та музично-педагогічній проєкціях. Це дозволило йому подати визначення вокальної культури в її загальнокультурному виявленні (1.1.); проаналізувати історіографію музично-педагогічних досліджень вищої і середньої освіти щодо поняття «вокальна культура особистості», екстраполяція якого в музично-педагогічну сферу, диференціюється як вокальна культура особистості співака, майбутнього вчителя музики або безпосередньо викладача вокалу та вокальна культура учнів, тобто тих, хто навчається співу (1.2.); а також послідовно розглянути процес становлення в мистецько-освітньому просторі ЗВО підготовленості магістрів музичного мистецтва до формування вокальної культури школярів (1.3.).

Заслуговує на увагу широкомасштабність розгляду здобувачем як багатовекторності вокальної культури (фізіологічні, антропологічні, етнічні та ментальні, полікультурні та соціокультурні аспекти), так і визначення її комунікативної, духовної, виховної та соціально-адаптаційної функцій та конкретизація дієвості вокальної культури як чинника реалізації «діалогу культур» у національно-ментальному, етнічному, естетично-стильовому, жанровому та особистісно-творчому, художньо-комунікативному вимірах.

Цілком доречним на нашу думку, є здійснений У Сюань аналіз ролі вокальних шкіл у становленні вокальної педагогіки, розуміння сутності якої дозволило йому не тільки представити поняття вокальної культури особистості у вокально-педагогічній проекції й уточнити її вокально-методичний вектор як конгломерат вокально-виконавських та методичних завдань, а й визначити поняття «вокальна культура майбутніх магістрів музичного мистецтва» та засвідчити, що підготовка магістрів музичного мистецтва до формування вокальної культури школярів є системним процесом екстраполяції сформованої вокальної культури як інтегрованої фахової якості на вокально-педагогічну освітню діяльність зі школярами з метою осягнення та засвоєння ними цінностей світової вокальної спадщини.

На схвальну оцінку заслуговує ретельне вивчення здобувачем у контексті досліджуваної проблеми поняття «підготовленість» й доведення того, що в дослідженні йдеться не про готовність до вокально-педагогічної діяльності, а про вокально-педагогічну підготовку як процесу, результатом якого є підготовленість магістрів музичного мистецтва до формування вокальної культури школярів. Зазначену категорію дисертант потрактовує як вокально-педагогічну здатність реалізувати багатofункціональний (художньо-світоглядний, виконавський, методичний) ресурс власної вокальної культури в освітньому процесі зі школярами, в якому вони визначаються співорганізаторами формування власної вокальної культури та вибудовує її компонентно-функціональну структуру на основі технології

партисипації, що об'єктивується через сукупність складно-структурованих компонентів та їх елементів і функцій, що вони виконують.

Особливий науковий інтерес викликає зміст матеріалів, представлених у *другому розділі* дисертації щодо методології та методичного забезпечення процесу підготовки майбутніх магістрів музичного мистецтва до формування вокальної культури школярів засобами технології партисипації. Так, в опорі на каузально-функціональний аналіз, дослідник досить аргументовано розкрив спільні *функції* вокальної підготовки майбутніх магістрів музичного мистецтва та партисипативної технології в практиці вокальної підготовки (комунікативна, полікультурна, організаційна та творчо-стимулююча) та обґрунтував доцільність застосування художньо-комунікативного, культурологічного (сумісно з полікультурним), організаційно-інноваційного та акмеологічного наукових підходів й у відповідності до кожного з них, визначив методичні принципи, що сприяли їхньому упровадженню у досліджуваний процес. До останніх дослідником віднесено: ціннісно-смісловий, відкритості творчого самовираження в процесі навчання співу, суб'єкт-суб'єктної взаємодії, фасилітованої підтримки процесу; художньої комунікації, спонукання до активно-художнього й емоційно-творчого самовираження, що відповідали художньо-комунікативному підходу; полікультурності, соціокультурної детермінації та інтеграції, контекстності навчання, опори на національні та світові традиції вокального мистецтва, вокально-культурологічної герменевтики, що відповідали культурологічному підходу; усвідомлення специфіки вокально-методичної діяльності зі школярами на основі технології партисипації, цілеспрямованого залучення до вокально-виконавського процесу, теоретичного моделювання загальнорозвиваючого ефекту вокального навчання, створення комфортних умов вокального навчання, що відповідали організаційно-інноваційному підходу; подолання стереотипів діяльності й мислення; стимулювання рефлексивних процесів саморозвитку,

самовдосконалення, самовираження; поетапності роботи над вокальним твором, що відповідали акмеологічному підходу.

Безперечну науково-методичну цінність представляє визначений здобувачем на основі обраного методологічного підґрунтя *методичний інструментарій*, що забезпечив ефективність процесу підготовки майбутніх магістрів музичного мистецтва засобами технології партисипації, до якого було віднесено педагогічні умови, техніки й методи їх реалізації. *Першою (наскрізною) умовою* стало цілеспрямоване створення індивідуально-групових організаційних форм із застосуванням *технік* тимчасової заміни викладача, переведення проблемної ситуації у відкриту дискусію, заміною студента-співака на когось із присутніх). До *другою умови* було віднесено розширення художньої інформації щодо вокальної підготовки на основі авторських тематичних проєктів, де застосовувалися *техніки* розробки проблемного тематичного структурування алгоритмів дій учасників, обговорення результатів). *Третьою умовою* визначено стимулювання критично оцінного ставлення до вокального мистецтва й виконавства з використанням *технік* визначення позитивних аспектів виконання, висловлення власного судження, визначення об'єктивного стану художньо-виконавського супроводу. *Четверта умова* полягала в актуалізації духовно-ціннісних констант вокального мистецтва з *техніками* дискусійної платформи серед учнів, моделювання індивідуально-колективних форм, залучення учнів до пошуку крос-культурних вокальних явищ, що поєднують різні види прояву людського таланту.

Тож, дійсно вартісним є детальне розкриття у змісті підрозділу 2.2. й подане у схематичному зображенні на Рис. 2.1. (с.133), методичне забезпечення підготовки майбутніх магістрів музичного мистецтва до формування вокальної культури школярів засобами технології партисипації як повний цикл здійснення цього процесу: від мети, досягнення якої підтримується задіяними науковим підходами та відповідними кожному з них принципами й зумовлюється дотриманням виокремлених педагогічних

умов, що поетапно реалізуються за рахунок застосування суголосних їм технік й методів їхньої реалізації до досягнення відповідних рівнів підготовленості (початковий (індиферентний), середній (наслідувальний), високий (продуктивний), які забезпечують його результативність.

Заслуговують на схвалення представлені у *Розділі 3* для експериментальної перевірки запропонованого методичного забезпечення у межах констатувального експерименту (3.1.) *критерії* (художньо-світоглядний, творчо-виконавський, інноваційно-організаційний) та відповідні кожному з них *показники* оцінювання підготовленості майбутніх магістрів музичного мистецтва до формування вокальної культури школярів засобами технології партисипації. Так, показниками художньо-світоглядного критерію У Сюань визначив: відкритість процесу емоційного переживання й художньо-виправданого педагогічного трактування образу як світогляду героя твору; гармонізацію вокальних цінностей у взаємодії колективу й особистості; оволодіння варіабельністю вокальних мистецько-педагогічних завдань на основі усвідомлення власної багатокультурної ідентичності. Показниками творчо-виконавського критерію стали: якість застосування вокально-виконавського показу в освітньо-творчому процесі; оволодіння вокально-методичним ресурсом (техніками, методами, прийомами), спрямованим на творче засвоєння вокальної культури; добровільність й зацікавленість спільним вокальним процесом, полісуб'єктною творчо-педагогічною взаємодією. Інноваційно-організаційний критерій схарактеризований показниками: навички організації та проведення інтерактивного уроку як вокальної партисипативної арт-практики; знання етапів і досвід організації процесу прийняття кооперативного вокально-творчого рішення; оволодіння засобами активації енергії колективу всіх учасників вокального процесу.

Коректне застосування здобувачем емпіричних методів дослідження дозволило узагальнити отримані результати та виявити *три рівні* підготовленості майбутніх магістрів музичного мистецтва до формування

вокальної культури школярів засобами технології партисипації відповідно до означених критеріїв і показників: початковий (індиферентний), середній (наслідувальний), високий (продуктивний).

Перевірка ефективності представленого методичного забезпечення підготовки майбутніх магістрів музичного мистецтва до формування вокальної культури школярів засобами технології партисипації здійснювалася за такими *етапам*, як інформаційно-ціннісний, під час якого запроваджувалися перша (наскрізна) та друга педагогічні умови; мотиваційно-праксеологічний, на якому сполучалися техніки й методи першої та третьої педагогічних умов; фасилітативно-культуротворчий, під час якого сполучалися перша й четверта педагогічні умови, їх техніки та методичний інструментарій.

Отримані під час формувального експерименту результати підтвержені детальним описанням його перебігу у змісті підрозділу 3.2., динаміка яких наочно відображена у вигляді діаграми на рисунку 3.2 . (с.189) з їх порівнянням у ЕГ та КГ, засвідчили ефективність розробленого авторського методичного забезпечення підготовки майбутніх магістрів музичного мистецтва засобами технології партисипації, а їхня *достовірність* була перевірена за двофакторним дисперсійним аналізом (ДДА), який дав можливість визначити позитивний засобів технології партисипації на результат експерименту.

Значущість отриманих результатів дослідження для науки і практики

До науково обґрунтованих результатів дослідження У Сюянь, котрі складають його *наукову і практичну значущість* і дають підстави кваліфікувати його як таке, що привносить нове розв'язання проблеми підготовки майбутніх магістрів музичного мистецтва до формування вокальної культури школярів засобами технології партисипації відносяться:

- *Теоретичне обґрунтування проблеми підготовки майбутніх магістрів музичного мистецтва до формування вокальної культури*

школярів засобами технології партисипації через послідову конкретизацію загального поняття «вокальна культура» в культурологічній, полікультурній, вокально-педагогічній та музично-педагогічній проєкціях, що уможливило дослідити різноманітні аспекти згаданого ключового поняття в методичному ракурсі;

• *Визначення сутності та компонентно-функціональної структури підготовленості майбутніх магістрів музичного мистецтва до формування вокальної культури школярів засобами технології партисипації* як вокально-педагогічної здатності до реалізації багатофункціонального ресурсу вокальної культури в освітньому процесі зі школярами, в якому вони визначаються співорганізаторами формування власної вокальної культури;

• *Методологічне й теоретико-методичне обґрунтування, розробка та експериментальна перевірка конкретного авторського методичного інструментарію*, що забезпечує застосування партисипативної технології в музично-освітньому процесі.

• *Уточнення сутності наукових понять* вокальна культура (її конкретизація в музично-педагогічній проєкції), вокальна культура школярів, вокальна культура майбутніх учителів музичного мистецтва, вокальна культура майбутніх магістрів музичного мистецтва, партисипативні технології у музично-освітньому процесі.

Вагомою заслугою дисертанта є й те, що у процесі здійснення теоретико-методичного аналізу проблеми він спирається на гуманістичне підґрунтя сучасної мистецької парадигми освіти, засадничі ідеї якої пов'язані з індивідуально-особистісною траєкторією розвитку вокальної культури як майбутнього магістра музичного мистецтва, так і його вихованців, невід'ємною складовою якої є здатність до створення яскравих художньо-творчих виконавських образів.

Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи

У цілому позитивно оцінюючи результати представленої У Сюань дисертаційної роботи, вважаємо за необхідне висловити деякі зауваження і побажання, що носять дискусійний характер:

1. У розв'язанні першого завдання дослідження щодо розкриття феномену вокальної культури у культурологічній, вокально-педагогічній (1.1.) та музично-педагогічній (1.2) проєкціях, дисертантом без будь-якого сумніву проведено глибокий й багатовекторний аналіз ключового поняття дослідження. Разом з тим, у процесі опанування наукового дискурсу щодо феномену вокальної культури, У Сюань подає значно більший обсяг матеріалу, котрий зумовив певну нагромадженість й безсистемність у його викладенні. Вважаємо, що підрозділ 1.1. виглядав би більш досконалим, якби в ньому було чітко виокремлено антропологічний, фізіологічний, полікультурний, соціокультурний, соціологічний, комунікативний аспекти, на які вказує здобувач, з відповідним послідовним аналізом кожного з них задля уникнення фрагментарності та розпорошеності.

2. У підрозділі 1.2. дисертант, з огляду на проведений аналіз наукових джерел вітчизняних і зарубіжних дослідників щодо виконавського аспекту вокальної культури школярів, слушно наголошує на важливості врахування вікових можливостей школярів та типу їхнього навчання (аматорський, спеціалізований) (с.61), тож, вважаємо, що робота набула більш повної завершеності, якщо б у методичному контенті експериментальної авторської методики було б більш чітко представлено особливості формування вокальної культури школярів з урахуванням їхніх вікових особливостей.

3. У дисертації розглянуто особливості різних вокальних шкіл, що знайшло відображення в темах проєктів та круглих столів для магістрантів. Але разом з тим, потребує більш розгорнутого висвітлення питання, яким

чином методичні прийоми тієї чи іншої вокальної школи могли б бути використаними в процесі формування вокальної культури школярів.

4. Дисертаційне дослідження набуло б більшої вартості, якби здобувач, розкриваючи зміст та складові підготовленості майбутніх магістрів музичного мистецтва до формування вокальної культури школярів, виокремив платформу неформальної та інформальної освіти, у межах яких майбутні фахівці ймовірно могли б розвивати у школярів вокальну культуру не тільки на рівні сприйняття вокальних творів, орієнтації у вокальному репертуарі чи співаючи в хорі, а й під час сольного виконавства.

5. Логіка розгортання дисертаційного дослідження виглядала б більш коректною й послідовною, якби розроблені й запроваджені дослідником принципи застосування технології партисипації у вокально-педагогічному процесі, представлені разом з обґрунтуванням педагогічних умов у підрозділі щодо методичного забезпечення цього процесу (2.2.) було подано у методологічному підрозділі (2.1.), у поєднанні з розглянутими науковими підходами.

Однак зазначені зауваження та побажання не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи, якій притаманні оригінальність, наукова новизна, високий теоретико-методологічний рівень, глибина наукових підходів до визначення методичного забезпечення підготовки майбутніх магістрів музичного мистецтва до формування вокальної культури школярів засобами технології партисипації, ґрунтовність дослідно-експериментальної роботи.

Загальні висновки щодо відповідності дисертації встановленим вимогам

Враховуючи актуальність дослідженої проблеми, наукову новизну положень дисертації, обґрунтованість і достовірність отриманих результатів,

їх теоретичну і практичну значущість, вважаємо, що дисертація «Підготовка майбутніх магістрів музичного мистецтва до формування вокальної культури школярів засобами технології партисипації», що подана на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 01 – Освіта/Педагогіка за спеціальністю 014 Середня освіта (Музичне мистецтво) є актуальним, самостійним, завершеним науковим дослідженням, відповідає вимогам пунктів 9, 11-14 «Порядку присудження наукових ступенів» затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 № 567 (із змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 656 від 19.08.2015, № 1159 від 30.12.2015, № 567 від 30.12.2015, № 943 від 20.11.2019) та Порядку проведення експерименту з присудження доктора філософії, який затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167, а її автор, У Сюань, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 014 Середня освіта (Музичне мистецтво)

Офіційний опонент –

доктор педагогічних наук, професор,

завідувачка кафедри вокально-хорових дисциплін

та методики музичного виховання

Центральноукраїнського державного педагогічного

університету імені Володимира Винниченка . Алла РАСТРИГІНА

Підпис Алли РАСТРИГІНО, засвідчує

Проректор з наукової роботи

 Сергій МИХИДА